

STORTINGET

Innst. 79 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:10 S (2025–2026)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om løft for læring – en styrking av elevenes grunnleggende ferdigheter

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter.
2. Stortinget ber regjeringen styrke forskning på og kvalitetsutvikling av elevenes grunnleggende ferdigheter, for eksempel gjennom å styrke nasjonale skrive-, lese- og matematikksentre.
3. Stortinget ber regjeringen starte et arbeid med å identifisere hvilke læremidler som finnes for å trene muntlige ferdigheter, og vurdere om det trengs flere ressurser.
4. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre lærerspesialistordningen innenfor de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning.
5. Stortinget ber regjeringen sikre fortsatt tilgang på kartleggingsprøver fra 1. trinn for å sikre at flest mulig knekker lesekoden.
6. Stortinget ber regjeringen utvikle nasjonale læringsstøttende utvalgsprøver i skriving for elever fra mellomtrinnet til ungdomstrinnet.

7. Stortinget ber regjeringen innføre tiltak som øker innkjøpskompetansen av digitale læremidler hos skoleeiere.
8. Stortinget ber regjeringen etablere et senter for kvalitetssikring av digitale læremidler i skolen.
9. Stortinget ber regjeringen gjennomgå ordningen for tildeling av midler til innkjøp av fysiske læremidler med formål om å sikre at tildeling faktisk sørger for flere bøker i skolen.
10. Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ny bibliotekstrategi styrke bibliotekenes rolle som arena for å stimulere til leselyst hos barn og unge.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun har uttalt seg om forslaget i brev av 7. november 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken. De skriftlige innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på sakens side på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åse Kristin Ask Bakke, Julia Eikeland, Vebjørn Gorseth og Øystein Mathisen, fra Fremskrittspartiet, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Joakim Myklebost Tangen og Simen Velle,

fra Høyre, Monica Molvær og lederen Mathilde Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Sunniva Holmås Eidsvoll, fra Senterpartiet, Aleksander Øren Heen, fra Rødt, Hege Bae Nyholt, fra Kristelig Folkeparti, Joel Ystebø, og fra Venstre, Guri Melby, viser til representantforslaget.

Komiteen deler forslagsstillernes vurdering av betydningen av å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter. Komiteen viser til at PISA-resultatene fra 2022 dokumenterte en betydelig nedgang i norske elevers prestasjoner i lesing, matematikk og naturfag sammenlignet med PISA 2018. Undersøkelsen viste også at stadig flere elever befinner seg på det laveste mestringsnivået i alle tre fagområder.

Komiteen understreker at de grunnleggende ferdighetene er avgjørende for faglig forståelse i alle fag. Komiteen mener derfor at det er helt sentralt å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter for å sikre både faglig og sosial mestring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt viser til at grunnleggende ferdigheter er avgjørende for læring, utvikling og deltakelse i skole og samfunn. Skolen må støtte elevenes utvikling av disse ferdighetene i alle fag og gjennom hele opplæringsløpet. Disse medlemmer viser til at det i norsk skole allerede er satt i gang viktige tiltak, som Leselyststrategien 2024–2030 og Leseløftet i 2026, med betydelige midler for å styrke leseferdigheter og øke leselysten.

Disse medlemmer viser til at det allerede er igangsatt omfattende og langsiktige tiltak for å styrke grunnleggende ferdigheter, leseferdigheter og kvalitet i læremidler. Det er satt i gang arbeid med kartleggingsverktøy, innkjøpskompetanse og balanse mellom digitale og trykte læremidler samt en nasjonal leselyststrategi. Forslagene som fremmes vil derfor i liten grad tilføre noe nytt, og disse medlemmer vil derfor stemme imot forslagene.

Disse medlemmer mener at for å sikre god læring for alle elever, må man sikre god bemanning, sørge for at skolene kan oppfylle lærernormen og styrke laget rundt elevene. Dette er arbeid som må gjøres i samarbeid med partene i arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre deler forslagsstillernes bekymring for at mange elever ikke utvikler tilstrekkelige grunnleggende ferdigheter. Disse medlemmer mener at kvaliteten i skolen først og fremst styrkes gjennom bedre rammevilkår, mer tid til kjerneoppgaver og økt handlingsrom for lærere og skoleledere. Høringsinstansene har samtidig pekt på at flere av forslagene overlapper

med arbeid som allerede pågår, og at nye føringer kan trekke ressurser og oppmerksomhet bort fra det pågående utviklingsarbeidet i skolene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil stemme for forslag 5 om fortsatt tilgang på kartleggingsprøver fra 1. trinn, og forslag 9 om ordningen for innkjøp av fysiske læremidler i representantforslaget. Tidlig kartlegging er viktig for å sikre rask oppfølging av elever som strever med lesing, og skolene må ha tilgang på gode nasjonale verktøy fra første trinn. Videre bør ordningen for tildeling av midler til fysiske læremidler gjennomgå slik at bevilgningene faktisk gir flere bøker i klasserommene.

Disse medlemmer vil stemme imot de øvrige forslagene. Etter disse medlemmers vurdering vil forslagene legge til nye ordninger og initiativer som ikke bidrar til bedre undervisning i praksis, og som kan ta tid og ressurser fra det arbeidet skolene allerede står i.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til representantforslaget om styrking av elevenes grunnleggende ferdigheter. Disse medlemmer vil understreke at arbeidet med å styrke lesing, skriving, regning og muntlige ferdigheter er en av Høyres viktigste utdanningspolitiske prioriteringer. Dette er fundamentet for elevenes læring i alle fag, for sosial mobilitet og for et kompetent og omstillingsdyktig samfunn.

Disse medlemmer vil særlig vise til fallende resultater i matematikk og naturfag, slik de kommer til uttrykk i både nasjonale prøver og internasjonale undersøkelser. Resultatene viser at utviklingen går i feil retning, og at Norge ligger bak sine nordiske naboland i naturfag på ungdomstrinnet. Dette forsterker behovet for en helhetlig og målrettet innsats for å styrke grunnleggende ferdigheter og realfagskompetanse gjennom hele utdanningsløpet.

Disse medlemmer vil derfor støtte forslaget pkt. 1, 2, 4, 5, 6 og 9. Når det gjelder forslaget pkt. 3, 7 og 8, viser disse medlemmer til statsrådets vurdering, og vil ikke stemme for forslagene.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at de grunnleggende ferdighetene – lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter – utgjør selve fundamentet for all faglig utvikling og livsmestring. Det understrekes at svake ferdigheter på disse områdene øker risikoen for frafall, lavere mestring og svekket deltakelse i utdanning, arbeidsliv og samfunn. Det vises til at utviklingen i norsk skole gir grunn til bekymring, og at det derfor må prioriteres å sikre at alle elever lærer det de trenger for å lykkes.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at en styrking av grunnleggende ferdigheter er avgjørende for å sikre demokratisk delta-

kelse, sosial mobilitet og bærekraftig arbeidslivsdeltakelse.

Disse medlemmer viser til at det i dag mangler en helhetlig strategi for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter. Det fremheves at en handlingsplan vil kunne gi retning, forpliktelse og samordning på tvers av nivåer og aktører i utdanningssektoren. Det understrekes at en slik plan må bygge på forskningsbasert kunnskap og være tett koblet til praksisfeltet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det foreslås et kvalitetsløft for skolen. Siden 1996 har det vært brukt milliarder på å gjøre grunnskolen to år lengre – uten at barna lærer mer. Tvert imot, læringen har falt til bunns i Norden og til midt på treet i OECD. Altfor mange barn leser og regner kritisk dårlig etter endt grunnskole.

Dette medlem viser til at milliardene brukt på lengre skoledager har gått ut over kvaliteten på lærernes rammevilkår. Lønningene er på et europeisk bunnivå og på barnetrinnet har lærerne Nordens lengste undervisningstid. Lærerne løper fra time til time uten å få fulgt opp elevene godt nok, eller å få nok tid til å forberede undervisningen. Dette medlem vil se til Finland og hvordan skolen i Norge var før reformene satte inn, og satse på kvalitet fremfor kvantitet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår kortere skoledag i grunnskolen til finsk nivå over to år. Det frigjør langt på vei ressurser til 50 000 kroner i høyere lærerlønn over to år, to timer mer kontaktlærertid i uka slik at lærerne får mer tid til å følge opp elevene, og en halv mrd. kroner ekstra til trykte lærebøker. Dette medlem viser til det OECDs utdanningsdirektør Andreas Schleicher sier:

«kvalitet avhenger av å rekruttere, beholde og utvikle dyktige mennesker, og gi disse menneskene gode muligheter til å arbeide utenfor klasserommet.»

Forskning og kvalitetsutvikling

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at kvaliteten på elevenes ferdigheter henger tett sammen med kvaliteten på forskningen og ressursmiljøene som støtter skolene. Det fremheves at nasjonale sentre for skriving, lesing og matematikk har spilt en viktig rolle i utviklingen av læringsressurser og kompetanse. Det understrekes at en styrking av disse fagmiljøene vil bidra til bedre undervisning og mer målrettet innsats.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke forskning på og kvalitetsutvikling av elevenes grunnleggende ferdigheter, for eksempel gjennom å styrke nasjonale skrive-, lese- og matematikksentre.»

Prøver

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at tidlig innsats er avgjørende for å sikre at flest mulig elever knekker lesekode. Det fremheves at kartleggingsprøver fra 1. trinn gir lærere viktig informasjon om elevenes utvikling og behov for støtte. Det understrekes at fortsatt tilgang på slike prøver er nødvendig for å sikre tidlig identifisering og oppfølging.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre fortsatt tilgang på kartleggingsprøver fra 1. trinn for å sikre at flest mulig knekker lesekode.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser i den forbindelse til høringsinnspill fra Landslaget for norskundervisning hvor de skriver at forslaget om å sikre fortsatt tilgang på kartleggingsprøver fra 1. trinn handler om å

«kunne sette inn ressurser så tidlig som mulig. Mange lærere er flinke til å predikere hvilke elever som strever, men det er også dem som går under radaren. Da kan et godt kartleggingsverktøy være hensiktsmessig. Men det kan kanskje være lærere som avgjør hvem og når. Tilgang betyr fleksibilitet.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt mener det er riktig å avvikle kartleggingsprøvene på 1. trinn i sin nåværende form og erstatte dem med mer treffsikre verktøy. Dette er i tråd med anbefalingene fra Kvalitetsutviklingsutvalget og evalueringen av seksårsreformen. Disse medlemmer viser til statsrådets uttalelse der det kommer frem at prøvene på 1. trinn kartlegger ferdigheter som elevene etter læreplanen først skal ha etter 2. trinn.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at kunnskapen om elevenes skriveferdigheter har blitt svekket etter at nasjonale utvalgsprøver i skriving ble avviklet i 2016. Slike prøver gir verdifull innsikt og grunnlag for utvikling av læringsressurser. Det understrekes at nye læringsstøttende utvalgsprøver bør utvikles for å styrke skriveopplæringen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvikle nasjonale læringsstøttende utvalgsprøver i skrijving for elever fra mellomtrinnet til ungdomstrinnet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser i den forbindelse til høringsinnspillet fra Landslaget for norskundervisning hvor det trekkes fram at

«for mange norsklærere er det gitt at når leseforståelsen går nedover på nasjonale og internasjonale leseprøver, så er det å forvente at det står enda dårligere til med skriveferdighetene. Utvalgsprøver i skrijving (forslag 6) kan bidra til at denne forståelsen når fram til flere. Slike prøver betyr ikke at samlet testtrykket på hver enkelt elev må bli så mye høyere. Et statistisk utvalg er langt fra alle. Men innsikten en kan få gjennom slike prøver, kan bidra til å styrke arbeidet med skriveoppgaver, opplæring og vurdering i skolen. Et mer systematisk arbeid med dette, vil også på sikt kunne forbedre leseferdighetene, igjen fordi vi vet at disse ferdighetene henger tett sammen.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Rødt deler engasjementet for mer læring i norsk skole. Det er mer praktisk læring og mindre pugging som er viktig for å sikre en skole hvor elever trives mer og presterer bedre.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti merker seg at forslagsstillerne ønsker at kartleggingsprøvene fortsatt skal gjelde i 1. trinn. Disse medlemmer mener det er lite formålstjenlig at de yngste elevene skal bli møtt av et testregime kort tid etter overgangen fra barnehage til skole. Disse medlemmer merker seg at fjorårets evaluering av seksårsreformen er tydelig på at de yngste elevene behøver mer frilek i skolehverdagen og mindre stillesitting.

Disse medlemmer mener forslagene vil binde opp ressurser uten at det fører til mer læring i norske klasserom. Forslagene kan medføre økt byråkrati og flere rapporteringskrav.

Disse medlemmer ønsker å styrke det kommunale selvstyret og redusere det statlige styringstrykket.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Rødt vil stemme mot alle forslagene som fremmes i dette representantforslaget.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil stemme mot pkt. 1–8 i representantforslaget.

Seksårsreformen

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti viser til at evalueringen av seksårsreformen peker på at seksåringene har fått mindre frilek og mer bokstavlæring. Både lærere

og elever savner leken. Noen mener dette ikke er et problem, og viser til en studie som indikerer at barn som starter tidlig i førsteklasse med bokstavlæring, blir bedre lesere i slutten av første klasse. Spørsmålet er hvordan det går når barna blir eldre.

Disse medlemmer viser til at OECD trekker frem en studie fra New Zealand som sammenligner barn som begynte formell lese- og skriveopplæring ved fem eller syv års alder. Da barna var blitt elleve år, var det ingen forskjell i leseferdigheter mellom de to gruppene, men barna som startet da de var fem, utviklet mindre positive holdninger til lesing og viste mindre leseforståelse enn barna som startet da de var syv.

Disse medlemmer viser til en annen studie OECD trekker frem, som så på elever i slutten av sitt sjettede skoleår. Elevene som hadde gått i faglig orienterte barnehager, oppnådde betydelig lavere karakterer på skolen enn de som hadde gått i barnehager preget av barnestyrt lek. OECD konkluderer med at det ikke finnes noe faglig grunnlag for tidlig skolestart.

«Tvert imot, en stor mengde funn peker på den avgjørende betydningen av barnestyrt frilek i små barns utvikling.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti stemte imot skolestart for seksåringene, fordi leken hører barndommen til. Den gir barna glede, utvikling og læring. Leken er små barns foretrukne læringsform og har stor betydning for hjernens utvikling. Frilek er avgjørende for å lære seg å ta beslutninger, løse problemer, utøve selvkontroll og følge regler. Lek er nødvendig for å lære og få seg venner og løse konflikter.

Dette medlem viser til at barnas indre motivasjon utvikles gjennom frilek og gjør dem bedre i stand til å ta imot den formelle læringen utover i skoleløpet. Seksårsreformen har fratatt seksåringene mye av frileken og gjort at de har mistet noe av sin naturlige utvikling som lærerlystne og nysgjerrige mennesker. Da er det kanskje ikke rart at man ser en økning i skolevegning og et fall i motivasjon og læring.

Dette medlem vil innføre førskole for seksåringene og ha skolestart først ved fylte syv år, slik Danmark og Finland har, jf. Dokument 8:106 S (2022–2023), Innst. 243 S (2022–2023). Som i Finland skal barnets egne behov og interesser danne grunnlaget for pedagogikken, og det skal være mye tid til frilek og fysisk aktivitet ute og inne.

Lærerespesialistordningen

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at lærerespesialistordningen bidro til å styrke fagmiljøene på skolene og gi lærere mulighet til faglig fordypning og veiledning. Det fremheves at lærerespesi-

alister innen lesing, skriving og regning vil kunne bidra til å løfte elevenes ferdigheter og gi skolene tilgang på spisskompetanse. Det understrekes at ordningen bør gjeninnføres som et virkemiddel for å styrke skolekvaliteten.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre lærerspesialistordningen innenfor de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning.»

Læremidler

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at fysiske læremidler fortsatt har stor betydning for elevenes leselyst og læring. Det fremheves at dagens ordning for tildeling av midler til innkjøp av læremidler ikke alltid sikrer at flere bøker faktisk kommer inn i skolen. Det understrekes at en gjennomgang av ordningen er nødvendig for å sikre at midlene brukes effektivt.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå ordningen for tildeling av midler til innkjøp av fysiske læremidler med formål om å sikre at tildeling faktisk sørger for flere bøker i skolen.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser i den forbindelse til høringsinnspill fra Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO), hvor det står:

«vi [er] bekymret over at ekstrasbevilgningene til fysiske lærebøker ikke har gjort utslag i salgsstatistikken til Forleggerforeningen. I 2024 var det salgsnedgang på ni prosent av lærebøker til grunnskolen og videregående skole. Det er viktig at både avsatte midler og ekstramidler til lærebøker går til bøker. NFFO ber politikerne om å følge dette opp og bevilge pengene på en måte som gjør at de går til det faktiske formålet.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at det er stor mangel på trykte lærebøker på mange skoler, samtidig som Norge er på OECD-toppen i bruk av digitale enheter i timene. 35 pst. av skolene har hovedsakelig digitale læremidler i dag, til tross for at bare 3 pst. av lærerne ønsker at det skal være slik, ifølge Utdanningsforbundets undersøkelse.

Dette medlem viser til at lesing på skjerm gir elevene dårligere leseforståelse og mindre leseglede enn lesing på papir. To av tre elever i norsk skole blir distraheret av bruk av digitale enheter i noen eller flere av timene, ifølge PISA 2022. Dette medlem vil at lærerne skal få tilbake den pedagogiske friheten til å velge mellom trykte bøker og digitale læremidler. Dette medlem un-

derstreker at å satse på flere trykte lærebøker vil være en relativt rimelig og effektiv måte å styrke lesingen på.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås en halv milliard kroner ut over regjeringens forslag til innkjøp av trykte lærebøker, som del av en treårig satsing på 1,5 mrd. kroner.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at muntlige ferdigheter er en sentral del av elevenes faglige og sosiale utvikling, men at det i dag mangler oversikt over hvilke læremidler som finnes for å trene disse ferdighetene. Det fremheves at en kartlegging vil kunne avdekke behov og danne grunnlag for utvikling av nye ressurser. Det understrekes at dette er viktig for å sikre at alle elever får mulighet til å utvikle muntlig kompetanse.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen starte et arbeid med å identifisere hvilke læremidler som finnes for å trene muntlige ferdigheter, og vurdere om det trengs flere ressurser.»

Dette medlem viser i den forbindelse til høringsinnspill fra Skolelederforbundet hvor det står:

«dette vurderes som et konstruktivt forslag. Mange lærere etterlyser verktøy for å trene muntlige ferdigheter, men tiltaket må følges opp med ressurser og muligheter for bruk i skolen.»

Dette medlem sier seg enig i at tilhørende ressurser er nødvendig.

Dette medlem viser til at digitale læremidler spiller en stadig viktigere rolle i skolen, men at innkjøpskompetansen hos skoleeiere varierer. Det fremheves at tiltak for å styrke denne kompetansen vil bidra til bedre valg og bruk av digitale ressurser. Det understrekes at dette er viktig for å sikre kvalitet og relevans i undervisningen.

Dette medlem sier seg enig i høringsinnspillet fra Skolelederforbundet hvor det står:

«kvaliteten i opplæringen avhenger av at skolene har tilgang til gode og oppdaterte læremidler. Kommuner og fylkeskommuner må ha rammer og kompetanse til å vurdere og velge læremidler som støtter læreplanene. Valg og bruk av læremidler er et profesjonsansvar som må forankres i skolens ledelse. Ordninger som styrker lokal innkjøpskompetanse og samarbeid mellom skoler og skoleeiere vil bidra til bedre kvalitet og mer målrettet bruk av ressurser.»

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre tiltak som øker innkjøpskompetansen innen digitale læremidler hos skoleeiere.»

Dette medlem viser til at kvalitetssikring av digitale læremidler er nødvendig for å sikre at innholdet er pedagogisk og faglig forsvarlig. Det fremheves at et nasjonalt senter for kvalitetssikring vil kunne bidra til tryggere og mer målrettet bruk av digitale verktøy i skolen. Det understrekes at dette er viktig for å ivareta elevenes læring og personvern.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et senter for kvalitetssikring av digitale læremidler i skolen.»

Bibliotekenes rolle

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at bibliotek og skolebibliotek spiller en viktig rolle i å stimulere til leselyst og leseglede blant barn og unge. Det fremheves at en styrking av bibliotekenes rolle som arena for lesing vil kunne bidra til bedre leseferdigheter og økt interesse for litteratur. Det understrekes at dette bør inngå som en del av arbeidet med ny bibliotekstrategi.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ny bibliotekstrategi styrke bibliotekenes rolle som arena for å stimulere til leselyst hos barn og unge.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det ble foreslått 100 mill. kroner ut over regjeringens forslag for å styrke skolebibliotekene og dermed styrke elevenes lesing og leseglede.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre fortsatt tilgang på kartleggingsprøver fra 1. trinn for å sikre at flest mulig knekker lesekoden.

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ny bibliotekstrategi styrke bibliotekenes rolle som arena for å stimulere til leselyst hos barn og unge.

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen styrke forskning på og kvalitetsutvikling av elevenes grunnleggende ferdigheter, for eksempel gjennom å styrke nasjonale skrive-, lese- og matematikksentre.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utvikle nasjonale læringsstøttende utvalgsprøver i skriving for elever fra mellomtrinnet til ungdomstrinnet.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre lærerspesialistordningen innenfor de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning.

Forslag fra Venstre:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen starte et arbeid med å identifisere hvilke læremidler som finnes for å trene muntlige ferdigheter, og vurdere om det trengs flere ressurser.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen innføre tiltak som øker innkjøpskompetansen innen digitale læremidler hos skoleeiere.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen etablere et senter for kvalitetssikring av digitale læremidler i skolen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

K o m i t e e n har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen gjennomgå ordningen for tildeling av midler til innkjøp av fysiske læremidler med formål om å sikre at tildeling faktisk sørger for flere bøker i skolen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 6. januar 2026

Mathilde Tybring-Gjedde

leder

Julia Eikeland

ordfører

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref
2025/2787

Vår ref
25/5548-

Dato
7. november 2025

Representantforslag 10 S (2025-2026) om løft for læring - en styrking av elevenes grunnleggende ferdigheter

Jeg vil begynne med å understreke at jeg deler forslagsstillernes ønske om å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter. Da jeg overtok som kunnskapsminister høsten 2023, var noe av det første som skjedde at jeg mottok PISA-resultatene fra PISA 2022. Undersøkelsen viste at norske elever presterte betydelig svakere i både lesing, matematikk og naturfag sammenlignet med PISA 2018. Den viste samtidig at stadig flere elever presterer på det laveste mestringsnivået på alle de tre fagområdene den måler.¹ Den negative utviklingen i læringsresultater er også bekreftet i andre undersøkelser, samtidig som vi også har sett fall i elevenes motivasjon og trivsel, og en negativ utvikling i elevenes læringsmiljø, mobbing og skolefravær. Dette jobber vi for å snu. Utviklingstrekkene var for eksempel utgangspunktet for Meld. St. 34 (2023-2024) *En mer praktisk skole; Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn* og tiltakene som ble fremmet der. Vi er godt i gang med å iverksette tiltakene som ble vedtatt av Stortinget i Innst. 55 S (2024–2025) den 21. november 2024.

Representantene har foreslått følgende 10 tiltak:

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter.
2. Stortinget ber regjeringen styrke forskning på og kvalitetsutvikling av elevenes grunnleggende ferdigheter, for eksempel gjennom å styrke nasjonale skrive-, lese- og matematikksentre.

¹ PISA (Programme for International Student Assessment) måler 15-åringers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag.

3. Stortinget ber regjeringen starte et arbeid med å identifisere hvilke læremidler som finnes for å trene muntlige ferdigheter, og vurdere om det trengs flere ressurser.
4. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre lærerspesialistordningen innenfor de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning.
5. Stortinget ber regjeringen sikre fortsatt tilgang på kartleggingsprøver fra 1. trinn for å sikre at flest mulig knekker lesekoden.
6. Stortinget ber regjeringen utvikle nasjonale læringsstøttende utvalgsprøver i skriving for elever fra mellomtrinnet til ungdomstrinnet.
7. Stortinget ber regjeringen innføre tiltak som øker innkjøpskompetansen av digitale læremidler hos skoleeiere.
8. Stortinget ber regjeringen etablere et senter for kvalitetssikring av digitale læremidler i skolen.
9. Stortinget ber regjeringen gjennomgå ordningen for tildeling av midler til innkjøp av fysiske læremidler med formål om å sikre at tildeling faktisk sørger for flere bøker i skolen.
10. Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ny bibliotekstrategi styrke bibliotekenes rolle som arena for å stimulere til leselyst hos barn og unge

Under har jeg kommentert forslagene enkeltvis.

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter.

Grunnleggende ferdigheter er viktige forutsetninger for læring og utvikling i skole, arbeid og samfunnsliv. Elevenes utvikling av grunnleggende ferdigheter står sentralt i læreplanverket. Skolen skal legge til rette for og støtte elevenes utvikling av de grunnleggende ferdighetene gjennom hele opplæringsløpet. Utvikling av grunnleggende ferdigheter skjer i alle fag, i samspill med utviklingen av faglig kompetanse. Med fagfornyelsen har enkelte fag fått et større og tydeligere ansvar enn andre for utvikling av de fem grunnleggende ferdighetene. Hvordan man jobber med at alle elever lærer å lese, skrive og regne godt i skolen, avgjøres best av lærerne i profesjonsfellesskapene på skolene, men det er viktig at nasjonale myndigheter støtter oppunder det lokale arbeidet og gir det gode rammer.

Regjeringen har derfor allerede gjort flere grep som over tid skal bidra til å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter. I 2024 lanserte regjeringen for eksempel *Sammen om lesing - Leselyststrategien 2024-2030*, med tiltak for å øke leseferdighetene til barn og unge, skape leselyst og leseglede. I 2026 skal vi sammen med kommunene og partene i skolen starte «Leseløftet», og regjeringen foreslår å bruke minst 1 milliard kroner ekstra de neste fire årene sammenlignet med i dag på å styrke elevenes leseferdigheter og øke leselysten. Vi trapper blant annet opp innsatsen for å få flere bøker inn i skolen, og vi vil sette ned en lesekommisjon som skal foreslå tiltak for å styrke elevenes leselyst og leseferdigheter.

I Meld. St. 34 (2023-2024) tar regjeringen flere grep for å styrke læring, motivasjon og trivsel. Å gjøre undervisningen mer praktisk, variert og relevant for elevene skal bidra til å styrke utviklingen av grunnleggende ferdigheter, blant annet ved å skape bedre sammenheng mellom teori og praksis. Det er etablert et nasjonalt program for praktisk læring med tilskudds- og rentekompensasjonsordning, i tillegg til pedagogiske, kompetansebyggende og veiledende ressurser. Et annet viktig grep i meldingen er forslaget til nytt kvalitetsutviklingssystem, herunder at det skal utvikles nye læringsstøttede prøver som skal gi informasjon om elevenes grunnleggende ferdigheter. I tillegg er vi i dialog med partene om hvordan vi kan sikre en god helhet og sammenheng i kvalitetsutviklingssystemet. Vi er også i gang med et arbeid med å vurdere hvorvidt digitale ferdigheter fortsatt skal være en grunnleggende ferdighet i skolen. Dette vil også kunne påvirke hvordan vi samlet sett på sikt vil innrette de grunnleggende ferdighetene i læreplanverket.

Å bidra til å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter er et langsiktig og omfattende arbeid som regjeringen allerede er godt i gang med. Etter mitt syn vil en egen handlingsplan for grunnleggende ferdigheter tilføre lite nytt i arbeidet.

2. Stortinget ber regjeringen styrke forskning på og kvalitetsutvikling av elevenes grunnleggende ferdigheter, for eksempel gjennom å styrke nasjonale skrive-, lese- og matematikksentre.

De nasjonale sentrene for lesing, skriving, matematikk og naturfag er styrket i 2025, og regjeringen foreslår å videreføre den økte bevilgningen i 2026. Sentrene bidrar på ulike måter til å heve kvaliteten på opplæringen, for eksempel gjennom kompetanseutvikling, formidling av forskning og utvikling av ressurser som kan tas i bruk av skolene.

Forskningsbasert kunnskap om utdanning legger et viktig grunnlag for utvikling av sektoren og for politiske beslutninger. Evalueringen av fagfornyelsen er nå i sluttfasen, og vil inngå som en del av kunnskapsgrunnlaget for en diskusjon om fremtidens læreplanmodell og de grunnleggende ferdighetenes plass i læreplanene.

3. Stortinget ber regjeringen starte et arbeid med å identifisere hvilke læremidler som finnes for å trene muntlige ferdigheter, og vurdere om det trengs flere ressurser.

Læremidler er i dag definert i opplæringsloven som «alle trykte, ikke-trykte og digitale element som er utvikla til bruk i opplæringa, som skal brukast jamleg i opplæringa, og som dekkjer vesentlege delar av læreplanen i faget». Elementer som er innenfor denne definisjonen, skal foreligge på nynorsk og bokmål til samme tid og til samme pris. De fleste læremidler i dag er organisert etter fagene i læreplanen. Det finnes få læremidler som kun tar for seg for eksempel et tverrfaglig tema eller en av de fem grunnleggende ferdighetene.

Muntlige ferdigheter slik de inngår i læreplanverket innebærer å skape mening gjennom å lytte, tale og samtale. Det betyr å mestre ulike språklige handlinger og å samordne verbale og andre delferdigheter. Det betyr videre å kunne lytte til andre og gi respons og være

bevisst på mottakeren når en taler selv. Muntlige ferdigheter er en forutsetning for utforskende samtaler der vi skaper og deler kunnskap med hverandre.

Muntlige ferdigheter forutsetter altså samhandling, og kan ikke utvikles gjennom tekst i et læremiddel. Samtidig kan et læreverk gi støtte til arbeidet. Et læreverk har gjerne flere elementer, for eksempel lærebøker for elevene som kan ha flere års varighet, oppgavehefter elevene kan skrive i og lærerveiledninger. Særlig vil lærerveiledningen, som ikke i seg selv vil regnes som et læremiddel etter definisjonen i opplæringsloven, være sentral. Å kartlegge elevenes læremidler vil derfor etter mitt syn gi liten mening i denne sammenhengen.

I tillegg er det slik at de grunnleggende ferdighetene inngår i alle fag og på alle trinn. Selv om norskfaget har et særlig ansvar for utviklingen av muntlige ferdigheter vil en kartlegging av hvorvidt dagens læremidler gir støtte til arbeidet med å utvikle muntlige ferdigheter dermed omfatte alle læremidler i alle fag. Derfor vil en slik kartlegging være et svært omfattende arbeid som jeg altså både tviler på effekten av og behovet for.

Videre legger jeg til grunn at lærere utmerket godt kan skape situasjoner i fagene der elevene kan øve på å samtale med hverandre, lytte til hverandres synspunkter og gi konstruktiv respons. Likevel er det tema som vil kunne gjøre slike samtaler mer utfordrende eller gjøre lærerne usikre. Det finnes allerede enkelte ressurser som kan være til hjelp. Jeg vil blant annet peke på at Wergelandsenteret har utviklet en ressurs om hvordan håndtere vanskelige situasjoner i klasserommet, Dembra har utviklet en ressurs om demokratisk uenighet som kontroversielt tema i skolen og Utdanningsdirektoratet har utviklet støtte til både undervisning om kjønn og seksualitet og til undervisning om krig og konflikt.²

4. Stortinget ber regjeringen gjeninnføre lærerspesialistordningen innenfor de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning.

Lærerspesialistordningen var en pilot og ble blant annet kritisert av aktørene i skolen for at den ikke var godt nok forankret hos partene. Regjeringen har derfor jobbet sammen med partene for å legge til rette for spesialiserte roller og funksjoner (tidligere lærerspesialist) som del av det nye helhetlige systemet for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole som innføres i 2025 og 2026. Et sentralt prinsipp for systemet er at kompetansetiltakene skal utformes ut fra lokale behov. Spesialiserte roller og funksjoner skal gi lærere og andre yrkesgrupper med høyere utdanning eller fagbrev utvidet ansvar og faglige utviklingsmuligheter og bidra til at barnehager og skoler er attraktive arbeidsplasser.

Universiteter, høyskoler og fagskoler kan utvikle og tilby videreutdanning for lærere og ansatte i andre yrkesgrupper som har en slik rolle eller funksjon. Det kan blant annet være videreutdanningstilbud for å styrke kompetansen i å veilede og å drive utviklingsarbeid på arbeidsplassen eller for å få faglig fordypning innenfor det aktuelle utviklingsområdet, som for eksempel i lesing, skriving og regning.

² [Hvordan håndtere vanskelige situasjoner i klasserommet - wergelandsenteret.no](#), [Kontroversielle temaer i skolen - demokratisk uenighet | Dembra](#), [Undervisning om kjønn og seksualitet](#), [Undervisning om krig og konflikt](#)

Kunnskapsdepartementets samarbeid med partene om å utvikle veiledende rammer for spesialiserte roller og funksjoner, har foreløpig ikke resultert i noe som alle kan stille seg bak. Flere av partene står langt fra hverandre i diskusjonen om hva slike rammer bør inneholde. Mange av problemstillingene i arbeidet hører hjemme hos partene, og det er derfor en forutsetning at partene blir enige, jf. omtale i strategien for systemet³ og i Prop 1 S (2025-2026).

5. Stortinget ber regjeringen sikre fortsatt tilgang på kartleggingsprøver fra 1. trinn for å sikre at flest mulig knekker lesekoden.

Regjeringen har besluttet å avvikle kartleggingsprøvene på 1. trinn i sin nåværende form og erstatte dem med mer fleksible verktøy slik at elever som trenger ekstra hjelp fanges opp tidlig. Dette er i tråd med anbefalingene fra både Kvalitetsutviklingsutvalget og evalueringen av seksårsreformen. Det er besluttet at nye verktøy for kartlegging skal være på plass før avvikling av de nåværende prøvene skjer.

Jeg mener vi nå har nok utredninger til å konkludere med at kartleggingsprøvene på 1. trinn ikke fungerer etter hensikten, og at vi heller må få på plass andre verktøy. Det er flere utfordringer med dagens kartleggingsprøver på 1. trinn. For det første gir dagens kartleggingsprøver bare informasjon om rundt 20 prosent av elevene. For de andre elevene får skolen bare vite at prøven er gjennomført. Dette mener jeg er dårlig bruk av tid både for elever og lærere. Kartleggingsprøver bør først og fremst være et pedagogisk verktøy som er til hjelp for lærerne. Vi ser imidlertid at mange kommuner pålegger lærerne å ta i bruk prøvene selv om dette ikke er noe krav fra nasjonalt hold.

Det er også slik at prøvene på 1. trinn kartlegger ferdigheter som elevene etter læreplanen først skal ha etter 2. trinn. Dette er problematisk. Mange lærere sier at forberedelsene til kartleggingsprøvene gjør at det blir mindre tid til lek, høytlesing, skriving og arbeid med sosiale og emosjonelle ferdigheter.

Ved å avvikle prøvene i sin nåværende form frigjør vi tid og kapasitet lærerne kan bruke til mer målrettet innsats for elevene som trenger det. Vi fjerner også testpress for de yngste og vi sørger for en mykere overgang fra barnehagen. Til verktøyene skal det følge med gode veiledninger som bygger opp rundt intensjonene i læreplanverket og om skoler og læreres profesjonelle vurderinger.

6. Stortinget ber regjeringen utvikle nasjonale læringsstøttende utvalgsprøver i skriving for elever fra mellomtrinnet til ungdomstrinnet.

Skriving er en grunnleggende ferdighet, og jeg mener som representantene at det er svært viktig at elevene våre lærer å skrive godt. Jeg er også bekymret for utviklingen av elevenes skriveferdigheter, og det særlig sett i lys av den teknologiske utviklingen og mye bruk av digitale verktøy. Dette er derfor noe av begrunnelsen for at vi nylig har sendt på høring et forslag om endringer i læreplanverket for 1.-4. trinn om bruk av digitale enheter som

³ [System for kompetanse- og karriereutvikling for ansatte i barnehage og skole](#)

innebærer at digitale enheter skal brukes med varsomhet og ikke dominere undervisningen for elever på 1.-4. trinn.

I Meld. St. 34 (2023-2024) understreker vi betydningen av en systematisk og motiverende lese- og skriveopplæring (del 5.1.2) og sammenhengen mellom utviklingen av lese- og skriveferdigheter. Derfor har Skrivesenteret, som et av fire utvalgte nasjonale sentre, fått økt grunnbevilgning for å ytterligere kunne støtte skolene i arbeidet med skrijving. Skrivesenteret har i oppdrag å bidra til å styrke kvaliteten på skriveopplæringen og til at skoler får økt kunnskap om skrijving som grunnleggende ferdighet i alle fag, men bruk av ny teknologi kan både utfordre og gi nye muligheter til hvordan skriveopplæringen kan foregå. Senteret skal utvikle forskningsbaserte støtteressurser for lærere og gi råd om hvordan skolene og lærerne kan jobbe med skriveopplæringen i ulike fag. Støtteressursene skal bidra til skrivestimulering og skriveglede i skolen og til at elevene opplever skriveopplæringen som meningsfull og relevant.

Tidligere forsøk med å utvikle *nasjonale skriveprøver* for å måle elevenes skrivekompetanse, har vist at dette er utfordrende.⁴ I 2005 ble det i første omgang gjennomført en nasjonal prøve i skrijving, men denne ble stoppet allerede i 2006. Det ble gjort et nytt forsøk med å gjennomføre en nasjonal skriveprøve som utvalgsprøver fra 2010, og på bakgrunn av utvalgsprøvene ble det utviklet en læringsstøttende skriveprøve. Denne prøven skulle være et frivillig verktøy for lærerne og var tilgjengelig på Utdanningsdirektoratets nettsider. I likhet med de andre læringsstøttende prøvene ble denne prøven avpublisert fra direktoratets sider ved innføringen av nye læreplaner i 2020. Direktoratet vurderte da at prøvene ikke var i samsvar med det nye læreplanverket. De læringsstøttende skriveprøvene for 5. og 8. trinn er imidlertid fremdeles åpent tilgjengelig for lærere som en læringsstøttende ressurs hos Skrivesenteret.⁵ Dette innebærer at lærerne allerede har tilgang til mange ulike læringsstøttende ressurser og at det stadig utvikles flere.

I Meld. St 34 (2023-24) redegjorde regjeringen for hvordan dagens nasjonale prøver ikke har fungert etter hensikten og foreslo å utvikle nye prøver med et tydelig læringsstøttende formål. Meldingen ble behandlet av Stortinget i Innst. 55 S (2024–2025). Utdanningsdirektoratet har nå fått i oppdrag å utvikle nye nasjonale prøver i lesing, matematikk og engelsk med et læringsstøttende formål, til erstatning for de nasjonale prøvene vi har i dag.⁶ Hovedhensikten med disse prøvene er at de skal være bedre pedagogiske verktøy for lærerne i klasserommet enn dagens prøver. Prøver med et tydelig læringsstøttende formål vil gi annen informasjon til lokale og nasjonale skolemyndigheter enn dagens nasjonale prøver. Prøvene blir ikke lenger utformet med eksplisitt formål om å gi styringsinformasjon. De nye prøvene vil i større grad gi gode beskrivelser av elevenes faglige ståsted og forslag til oppfølging, enn dagens prøver gir. Det er for tidlig å si hvordan disse prøvene vil se ut, men det er ganske sikkert at de vil ha en annen form enn de tidligere læringsstøttende prøvene som var frivillige ressurser på Udirs nettsider.

⁴ [Å måle skrijving som grunnleggende ferdighet](#)

⁵ [Skriveprøven for 5. og 8. trinn](#)

⁶ [Tillegg nr 16 til tildelingsbrev til Utdanningsdirektoratet for 2025 med oppdrag 2025-018 om å utvikle nye prøver med læringsstøttende formål](#)

Regjeringen har ved flere anledninger slått fast at vi ikke vil øke det samlede omfanget av obligatoriske tester og prøver for barna i grunnskolen, og jeg mener vi ikke skal pålegge skolene å teste alt som er viktig i skolen. Jeg vil også minne på at utvikling av en slik læringsstøttende prøve i skriving vil kreve både mye tid og ressurser, og forsøkene vi har hatt med nasjonale skriveprøver taler også imot at vi skal sette i gang et nytt slikt arbeid nå.

Det gir i tillegg liten mening for meg å gjennomføre en læringsstøttende prøve som utvalgsprøve. En utvalgsprøve gjennomføres kun av et representativt utvalg, slik at ikke alle elevene trenger å ta prøven. Dette gir mening dersom formålet med prøven er å måle elevenes ferdigheter på et aggregert nivå, og derfor gjennomføres i for eksempel internasjonale undersøkelser som PISA og PIRLS som utvalgsprøver. En læringsstøttende prøve skal være et verktøy for lærerne i klasserommet. Da gir det liten mening at ikke alle lærere skal ha tilgang til verktøyet.

Hvis representantenes formål med å foreslå en utvalgsprøve, er at nasjonale og lokale myndigheter skal få informasjon om elevenes skriveferdigheter, vil jeg minne om at elevenes skriveferdigheter er en del av vurderingsgrunnlaget til nasjonalt gitt skriftlig eksamen i på 10. trinn i grunnskolen. Som vi varslet i Meld. St. 34 (2023-2024), skal det som en del av utredningen av hvilken informasjon lokale skolemyndigheter kan få fra et nytt kvalitetsutviklingssystem og de nye prøvene, også vurderes om og hvordan eksamen på 10. trinn kan gi mer standardisert informasjon om utviklingen i elevenes læringsresultater over tid enn i dag. En slik vurdering inngår i oppdraget som Utdanningsdirektoratet har fått, men det er ikke presisert at elevenes skriveferdigheter skal inngå i vurderingen.

Jeg vil til slutt legge til at det er viktig at elevenes skriveferdigheter ses i sammenheng med deres leseferdigheter. Regjeringens varslede satsing på lesing er derfor også indirekte en satsing på skriving.

7. Stortinget ber regjeringen innføre tiltak som øker innkjøpskompetansen av digitale læremidler hos skoleeiere.

Et slikt arbeid er allerede i gang og jeg viser her til Prop. 1 S (2025–2026) for Kunnskapsdepartementet. Der står det at departementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å etablere felles støttetjenester for personvern, informasjonstrygghet og universell utforming i digitale læremiddel, læringsressurser og plattformer.

Regelverket innenfor disse temaene har vist seg vanskelig for alle kommuner å ha tilstrekkelig kompetanse til å overholde på en god måte. Støttetjenestene vil hjelpe kommuner, fylkeskommuner og private barnehage- og skoleeiere med å håndtere utfordringer de har med å etterleve regelverket på området. Støttetjenesten vil være sentral i anskaffelsen av digitale læremidler.

Ansaret for å overholde regelverket ligger imidlertid fremdeles hos kommunene og fylkeskommunene. Støttetjenestene vil derfor kun utføre rundt 80 prosent av vurderingene

som må gjøres etter regelverket, mens lokale skolemyndigheter⁷ må sørge for at de siste lokale delvurderingene som hensyntar lokale forhold og tilpasninger.

Utdanningsdirektoratet og SIKT har allerede lansert en læremiddelkatalog som gir oversikt over digitale læremidler for grunnsopplæringen. Videre har Utdanningsdirektoratet utviklet støtte til arbeidet med kvalitet i læremidler, der kommuner kan inkludere lærere i anskaffelsen og kan vurdere læremidler i profesjonsfellesskapet. I Meld. St. 34 (2023–2024) *En mer praktisk skole; Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn* har vi sagt at vi vil videreutvikle veiledningsmateriellet for vurdering av kvalitet i læremidler. Departementet viser også til prosjektet SkoleSec i KS, som har publisert en omfattende samling verktøy rettet mot skoleeiere som skal anskaffe digitale læremidler. Prosjektet har vært støttet økonomisk av departementet siden 2020 med til sammen 19,6 millioner kroner fram til og med 2025.

Jeg har lenge ment at digitale læremidler og verktøy kun bør benyttes når det fører til læring. I den forbindelse mener jeg det er relevant å trekke fram at Kunnskapsdepartementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å gjennomføre tiltak for bedre balanse mellom trykte og digitale læremidler. Som jeg også har vist til over, har direktoratet som en del av oppdraget sendt på høring et forslag om at for elever i 1.–4. klasse skal bruken av digitale enheter være særskilt varsom, og ikke dominere undervisningen.

Direktoratet vil også utvikle veiledningsmaterieell der det blant annet vil framgå at det ikke er noe i læreplanverket som tilsier at bruk av digital teknologi skal utgjøre en stor del av opplæringen på 1.–4. trinn, og det ikke er nødvendig å ha én-til-én dekning av digitale enheter for å oppfylle kravene i dagens læreplanverk. Beslutninger om når og hvordan digitale læremidler skal benyttes tas best av lærere i klasserommet, som kjenner elevgruppen. Da må lokal skolemyndighet ha sørget for at lærerne har tilgang til nødvendige læremidler, både trykte og digitale. Spørsmålet om anskaffelser av digitale læremidler handler derfor også om anskaffelser og prioritering av trykte læremidler. Regjeringen har bidratt til et slikt handlingsrom gjennom ekstraordinært å målrette tilskudd til innkjøp av trykte lærebøker.

8. Stortinget ber regjeringen etablere et senter for kvalitetssikring av digitale læremidler i skolen.

Dagens ordning er at det er kommunene, som gjennom sine prosesser og i samarbeid med skoler og lærere kjøper inn læremidler og gjennom konkurransen i markedet påvirker kvaliteten på læremidlene. Da den tidligere godkjenningsordningen for læremidler ble avviklet i år 2000, ble det blant annet begrunnet med å øke foreldre og elevers innflytelse på valg og bruk av lærebøker i skolen, samt at læreplanen skulle være det viktigste politiske styringsverktøyet for skolens innhold. Videre mente mange at godkjenningsordningen kunne bære preg av forhåndssensur, og føre til standardisering og ensretting av lærebøkernes profil. Det var bred støtte for å oppheve ordningen på det tidspunktet. I etterkant har spørsmålet om ulike typer kvalitetskontroll av læremidler imidlertid vært oppe, med ulike begrunnelser, for

⁷ Inkluderer både kommuner, fylkeskommuner og private skoleeiere

eksempel språklig kvalitet, etterlevelse av regelverk som personvern, informasjonssikkerhet og universell utforming og pedagogisk kvalitet. Jeg viser til svar over når det gjelder etablering av støttetjenester for personvern, informasjonssikkerhet og universell utforming av digitale læremidler.

Mange mener at det er sikring av den innholdsmessige kvaliteten det er mest krevende å løse. På den ene siden vil det kunne bidra til å avlaste og bidra til bedre lokale kvalitetsvurderinger, men på den andre siden vil det også bety betydelig inngripen i skolenes og lærernes handlingsrom og pedagogiske og didaktiske ansvar, i tillegg til en sterk påvirkning av læremiddelmarkedet. Dette gjelder uavhengig av om læremidlene er digitale eller fysiske.

Jeg anerkjenner at det er en del utfordringer når det gjelder læremidler og at dette også kan gjelde kvaliteten på innholdet. Jeg mener derfor vi bør vurdere tiltak for å sikre bedre den innholdsmessige kvaliteten i både trykte og digitale læremidler. Derfor er det viktig å diskutere dette videre – sammen med både lærere, skoleledere og lokale skolemyndigheter.

Jeg er imidlertid ikke rede til å konkludere på om det å opprette et nytt senter er den rette måten å innrette oss på. Jeg vil minne om at vi allerede har 11 nasjonale sentre for ulike fag og områder i opplæringen, og mange av disse lager ressurser som både kan brukes i klasserommet og som vil kunne påvirke hvordan læremiddelprodusentene innretter sine produkter. Videre vil opprettelsen av et nytt senter ha budsjettmessige konsekvenser.

9. Stortinget ber regjeringen gjennomgå ordningen for tildeling av midler til innkjøp av fysiske læremidler med formål om å sikre at tildeling faktisk sørger for flere bøker i skolen.

Grunnskolene er finansiert gjennom rammetilskuddet til kommunene, altså midler kommunen fritt kan disponere over, uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regler. Hensikten med denne måten å styre på er å sikre at kommunene har mulighet til å gi et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere uavhengig av lokale forutsetninger og samtidig gi rom til å prioritere tjenester og tiltak som de selv mener er viktigst for sitt lokalsamfunn. Utgangspunktet er at kommunene har midler i rammen til å finansiere læremidler, og at de selv kan beslutte fordelingen av digitale og trykte læremidler.

Stortinget bevilget 115 millioner kroner i RNB for 2023 og 300 millioner kroner i RNB for 2024 til innkjøp av trykte læremidler. Disse midlene ble tildelt ekstraordinært, både fordi vi øremerket midlene og fordi vi spesifiserte at pengene skulle benyttes til trykte læremidler. Det vil imidlertid fremdeles være kommunene som beslutter fordeling av midlene til lærebøker lokalt. I rapportering og stikkprøvekontroller gjennomført av Utdanningsdirektoratet for budsjettårene 2023 og 2024 oppga kommunene at midlene var brukt til innkjøp av trykte læremidler i grunnskolen. I 2024 gjennomførte Utdanningsdirektoratet en noe mer omfattende kontroll av de tildelte midlene. Tre av kommunene må tilbakebetale deler av midlene for 2024, ettersom kommunen ikke har benyttet hele tilskuddet til å kjøpe trykte læremidler.

Jeg mener at det på dette grunnlaget er få kommuner som ikke har benyttet midlene til innkjøp av lærebøker, men vi kan ikke si på grunnlag av disse stikkprøvene om kommunene har kjøpt inn flere lærebøker enn de ellers ville gjort. I den faste rapporteringen fra kommunene til staten (KOSTRA), vil det heller ikke være mulig å fange opp hva som er kommunens ordinære tildeling og hva som er som følge av statlige midler.

Jeg anerkjenner at det er en utfordring dersom skolene kun har tilgang til de lærebøkene som disse midlene finansierte. Samtidig vil kommunene alltid måtte ha en viss mulighet til å tilpasse sine prioriteringer når de får statlige ekstramidler. For eksempel vil det kunne være kommuner som allerede hadde tilnærmet full dekning av trykte lærebøker.

Jeg vil derfor likevel vurdere endringer i senere tilskudd til dette formålet. Det er imidlertid viktig å balansere mellom å oppnå hensikten med ordningen, ivareta kommunenes handlingsrom og redusere den totale rapporteringsbelastningen på kommunene.

10. Stortinget ber regjeringen i arbeidet med ny bibliotekstrategi styrke bibliotekenes rolle som arena for å stimulere til leselyst hos barn og unge

Bibliotek og skolebibliotek er viktige arenaer for leselyst. Siden bibliotekene er kultur- og likestillingsministerens område, har jeg forelagt representantenes forslag for kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery. Dette er hennes svar:

«Våren 2024 la regjeringen fram leselyststrategien Sammen om lesing. Strategien gjelder for perioden 2024-2030, og har til hensikt å øke leseferdighetene og leselysten blant barn og unge. Kultur- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet står i fellesskap bak strategien, som inneholder en rekke tiltak som skal virke de kommende årene. Skolebibliotek og folkebibliotek spiller en særskilt viktig rolle i oppfølgingen av strategien. At regjeringen arbeider med en ny bibliotekstrategi, slik representantene antyder i sitt forslag, bygger på en misforståelse og er ikke riktig. Dette redegjorde jeg for overfor Stortinget i vår, både i brev form og fra Stortingets talerstol. Siden den gang har regjeringen lagt fram forslag til budsjett for 2026, og i Prop. 1 S (2025-2026) fra Kultur- og likestillingsdepartementet omtales arbeidet med bibliotekutvikling. Siden 2015 har bibliotekpolitikken vært styrt av flere bibliotekstrategier. På bakgrunn av disse har bibliotekene utviklet seg som sosiale møteplasser, som aktive formidlere av litteratur og kulturarv, og som relevante kunnskapsinstitusjoner som bidrar til folkeopplysning og dannelse i befolkningen. I utvidet nasjonal bibliotekstrategi, som gjelder ut året, er det et særskilt fokus på bibliotekenes arbeid med leselyst. Fra 2026 vil arbeidet med bibliotekutvikling hovedsakelig baseres på følgende to pilarer; 1) nasjonal infrastruktur for bibliotek og 2) formidling og utvikling i bibliotek. Bibliotekutviklingsarbeidet fra 2026 skal bygge videre på utviklingen som har skjedd i biblioteksektoren det siste tiåret. Utover dette vil regjeringen fortsette å vurdere videre satsinger på leselyst og bibliotek i årene som kommer. Regjeringen understreker viktigheten av lesing og leselyst både for barn og unge, men også for befolkningen for øvrig, og her spiller bibliotekene naturligvis en sentral rolle.»

Jeg vil avslutte med å takke representantene for engasjementet for å styrke de grunnleggende ferdighetene i skolen og for forslagene, det viser at det er bred politisk enighet om en økt innsats for dette i skolen. Som jeg har vist over, er regjeringen allerede i gang med en rekke tiltak for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter, også tiltak Stortinget tidligere har støttet. Jeg vil forsikre om at regjeringen har store ambisjoner for de neste fire årene.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur

